

Restaurátorská zpráva

II. etapy restaurování positivu varhan v kostele Sv. Václava v Dolní Kalné

Zpracoval: Vít Mišoň

v Mladých Bukách 9.12. 2013

Předmětem II. etapy restaurátorských prací na varhanách v kostele sv. Václava v Dolní Kalné bylo dokončení restaurování skříně povrchové úprava a barevné retuše polychromie, restaurování vzdušnice positivu, projekce píšťal a výroba dvouřadé mixtury a doplňky traktury.

1. Dokončení restaurování skříně - barevné retuše

Nález:

Z I. etapy restaurování je připravená skříň truhlářsky opravená, doplněná o chybějící prvky jako části říms, dřevěné „zámky“ výplní, uřezané čepy apod. Na několika místech byl oprýskaný nátěr, vysazená místa kontrastovala barvou dřeva proti nátěru.

Průběh restaurování:

Odprýskaná a odlupující se místa byla očištěna, vytmelena a vybroušena. Přetřena světlým podkladovým nátěrem a následně zamramorována pomocí fládrovacích barev. Po uschnutí byl povrch napuštěn a zafixován natónovaným šelakem. Vnitřní povrchy skříně byly zavoskovány.

Skříň positivu před nátěrem....

...po nátěru....

zezadu...

zepředu

tmelení dírek a nerovností

2. Vzdušnice manuálového stroje

Nález:

Jedná se o původní zásuvkovou vzdušnici o rozměrech: délka 113 mm, šířka 430mm. Výška rámu je 40 mm, výška ventilové komory 90mm. Na víku ventilové komory je vyryt letopočet 1686, což je jediný údaj k dataci nástroje. Rám vzdušnice včetně víčkování je zhotoven z dubu, ventilová komora s uzavěry je z borovice. Vzdušnice má 7 drah zásuvek pro stejný počet rejstříků, dvě zásuvky v minulosti byly ponechány v uzavřeném stavu a přiklizeny. Tento zásah byl spojen s romantizací varhan na přelomu 19. a 20. století, který byl proveden varhanářem Kobrlem z Lomnice nad Popelkou. Při této přestavbě zmizely původní píšťalnice a všechny cínové píšťaly. Při prvotní prohlídce bylo zřejmé, že vzdušnice byly v minulosti (cca 60.–70. léta 20. století) opravovány. Domněnka se potvrdila po otevření ventilové komory a demontáži pulpetového dna komory. Tam se objevil třístránkový strojopis zprávy z opravy varhan, která proběhla v roce 1962. Zpráva je datována 10. říjnem, práci provedl varhanář F. Bílský z Kutné Hory, zapsal P. Kocian děkan v Hostinném.

Oprava v roce 1962 se snažila odstranit škody na barokním nástroji, ale chabou organologickou zkušeností a poučeností, která v té době byla v českých zemích běžná, se snaha minula účinkem.

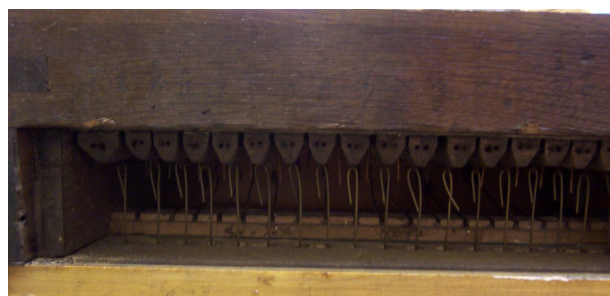
Opravy a doplňky působí cize, nepatřičně, nevhodně použitý materiál (lípa, javor) je pochoutkou pro červotoče. Konzervace a petrifikace probíhala nátěrem šelaku, který uzavře povrch vůči dalším snahám o konzervaci a červotoči tak usnadní destrukci dřeva. Mimo to je obtížně odstranitelný.

Vzdušnice je znečištěna, opotřebena stářím, mírně poškozena červotočem a popraskaná na víčkování kancel. Poškození na vlastní vzdušnici nejsou zásadního rázu. Citelnou ztrátou je nahrazení píšťalnic v souvislosti s romantizováním dispozice.

Zpráva ve vzdušnici

Vzdušnice manuálu

Detailní pohled do ventilové komory

Průběh restaurování:

Nejprve bylo provedeno zaměření a dokumentace. Po očištění suchou i vlhkou cestou byla provedena částečná demontáž ventilové komory, Byly vyjmuty ventily, očištěny, konzervovány a nově olemeny kůží. Veškeré zašelakované plochy byly odmyty od nánosů šelaku, aby byla konzervace účinná.

Následná konzervace rámu byla provedena několikanásobným nátěrem (Lignofix Super koncentrát ředěný dle pokynů výrobce směsí lihového rozpouštědla a technického benzínu).

Petrifikace byla provedena pouze u borového dřeva vícenásobným ponořením do lázně Solakrylu BMX ředěného toluenem, po vyjmutí a proschnutí došlo k omytí přebytečného materiálu.

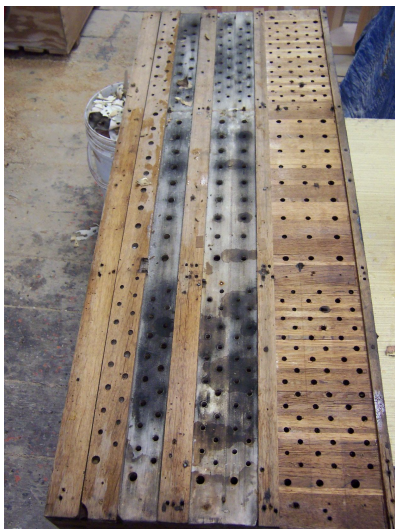
Praskliny byly vyšpánovány nebo vytmeleny, a následně vybroušeny. Kancelý byly vylity modifikovaným kožním kličem kvůli zamezení profukování přepážek v případných prasklinách.

Byly odvrtnuty a vyjmuty zalomené nefunkční ocelové prvky, jednak původní i pocházející z oprav (vruty, hřebíky, dorazy) a poškozená místa byla uzavřena dřevěnými plombami. Byly nastaveny ořezané, zkrácené zásuvky a v nich zaplombováno množství dodatečně vyřezávaných a vrtaných otvorů.

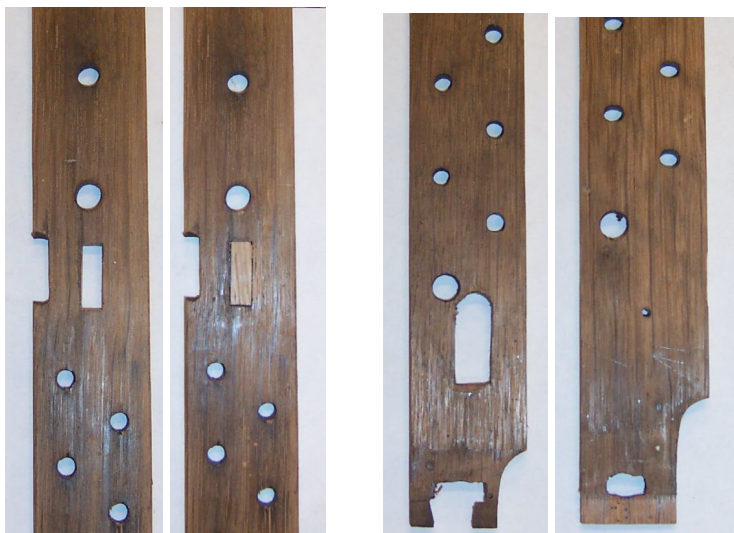
Byly zhotoveny nové průchodky těsněné tradičními pulpety. Vzdušnice byla zkompletována.

V souladu s harmonogramem a rozpočtem byly vyrobeny repliky píšťalnic na základě rekonstruované dispozice podle zpracovaného výkresu. Vnitřní rozvody píšťalnic byly utěsněny vylitím kličem, otvory zapáleny, těsnění ručně drážkovány tzv. „španělskými jezdcí“ ve stylu staré technologie.

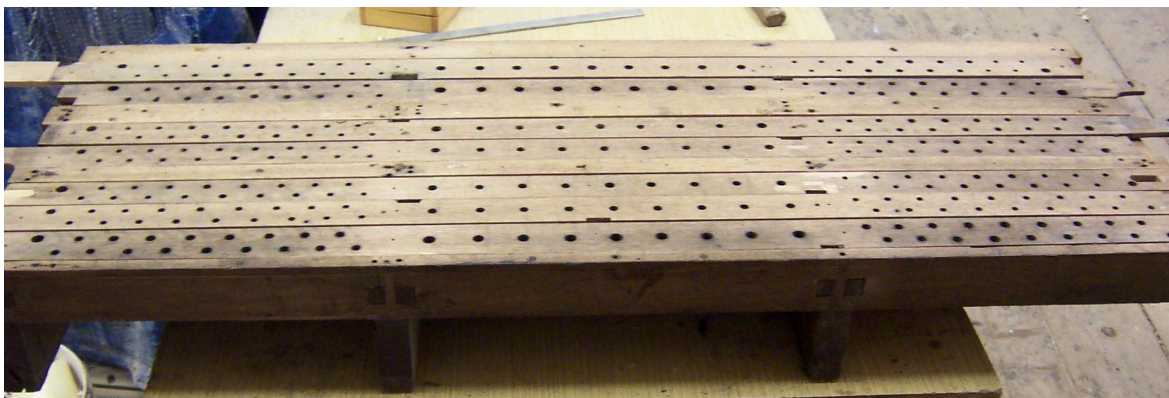
Finišování povrchů píšťalnic bylo provedeno ručně hoblíky, povrchová úprava včelí vosk s lněným olejem.

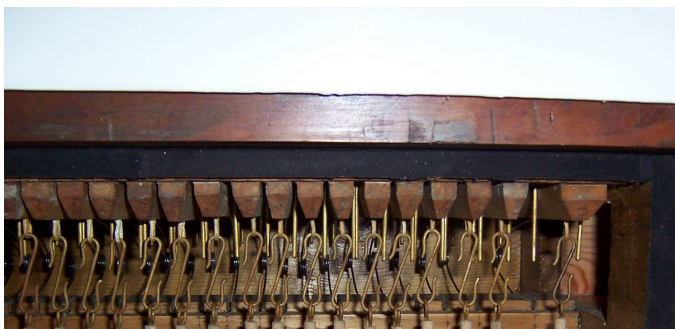
V průběhu odmyváání starých kůží

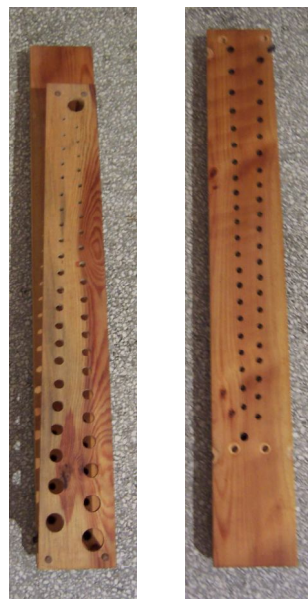
Opravy, vysazování zásuvek

Pohled na vzdušnici od prospektu

Pohled do opravené ventilové komory

Zbývající píšťalnice

3. Píšťaly

Nález:

Podle nově stanovené dispozice je potřeba zhotovit ještě dva rejstříky: Fugaru 4' a Mixturu 1' 2x.

Průběh restaurování:

V souladu s harmonogramem a rozpočtem byla vyrobena Mixtura 1' 2x s parametry starých původních píšťal (délky noh, tvar lábia apod.).

jednotlivé řady Mixtury

jednotlivé řady Mixtury

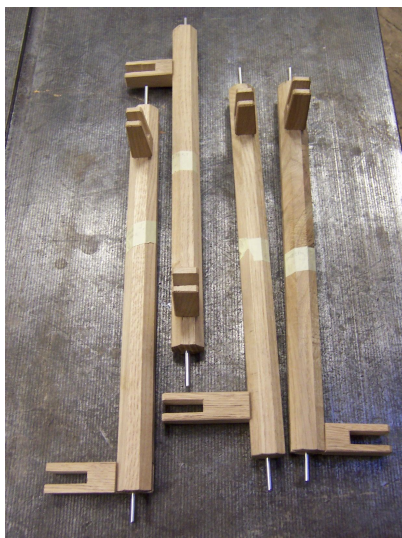
4. Doplnky traktury

Nález:

V souladu s projektem bylo třeba dodělat díly pro rejstříkovou trakturu zbývajících řad.

Průběh restaurování:

V souladu s harmonogramem a rozpočtem byly zhotoveny zbývající díly pro ovládání registrů – trakturu. Otočné hřídele jsou z dubu, táhla jsou vyrobena z borovice. Závěrečná úprava povrchu a hran dřevěných částí je provedena ručně hoblíkem, aby bylo dosaženo efektu a výhod staré technologie. Povrchová úprava -včelí vosk s olejem.

Hřídele pro rejstříkovou trakturu